

ODVAHA TVOŘIT TRADIČNĚ

Radek Hála Už déle než deset let se společně s Danem Grmelou zabýváme slaměnými domy. Se vzrůstající tendencí to zkoušíme sami na sobě i řadě dalších stavebníků. Původně to začalo jako koníček a dnes ročně postavíme až dvacet domů a můžeme si vybírat. Zdá se, že toto téma lidi zajímá, což sledujeme na účasti konference o přírodním stavitelství, kam loni zavítalo pět set lidí. Slaměné domy přitom ze zdravých dřevostaveb tvoří celou čtvrtinu, což mě upřímně překvapilo. Mám také koníček stavění domů z dusané hlíny v Himálaji. Dělal jste to s cestováním po světě a sbíráním zkušeností podobně?

Petr Suske Do světa jsem hodně navrhoval, ale stavěl jsem jen v Čechách. Domníval jsem se, že se slaměných domů tolik nestaví, a zajímaly by mě důvody, proč se lidé rozhodnou pro tento materiál – jestli v něm vidí zdravý materiál, nebo ekonomickou úsporu.

Radek Hála Dříve byla jednou z hlavních motivací úspora. V našich začátcích jsme stavěli za 10 až 12 000 Kč a dnes se pohybujeme na úrovni 18 až 20 000 Kč/m² užitné plochy za svépomoci. Postupně se to přesouvá z kategorie lidí, co chtějí ušetřit, k těm, co myslí na zdravé vnitřní prostředí. Jaká však byla vaše cesta k přírodnímu stavitelství?

Petr Suske Moje cesta byla celkem přímá, protože jsem v 70. letech odcestoval za rodiči do Alžíru a po cestě jsem se stavil u kamarádky, jejíž chlapec stavěl nedaleko Grenoblu hliněný dům. Nechali mě dusat hlínu do posuvného bednění, a vytvářet tak rovnou masivní zdi.

Bylo to v době celosvětové energetické krize, hledaly se způsoby, jak stavět v chudých zemích. Hlína jako tradiční stavební materiál s minimálními energetickými nároky se jevila jako velmi zajímavá. Francouzi ale chtěli také ukázat, že to, co doporučují pro chudé země, je dobré i pro Francii. V Československu o hlíně nikdo nic nevěděl a bylo to takové zjevení.

Po této zkušenosti jsme se pustili do vlastních návrhů, kdy jsem tři roky působil v Alžíru na fakultě architektury a urbanismu, kde měli od Francouzů vybavené laboratoře, ale příliš je nevyužívali. Dostal jsem klíče a nechali mi volnou ruku. Zpočátku jsem sám nevěděl, co mám zkoumat, a míchal jsem různé materiály, které jsem pak drtil. Poté přišla revoluce a já jsem se přes Belgii vrátil zpět a čelil výzvě nabyté poznatky reálně vyzkoušet.

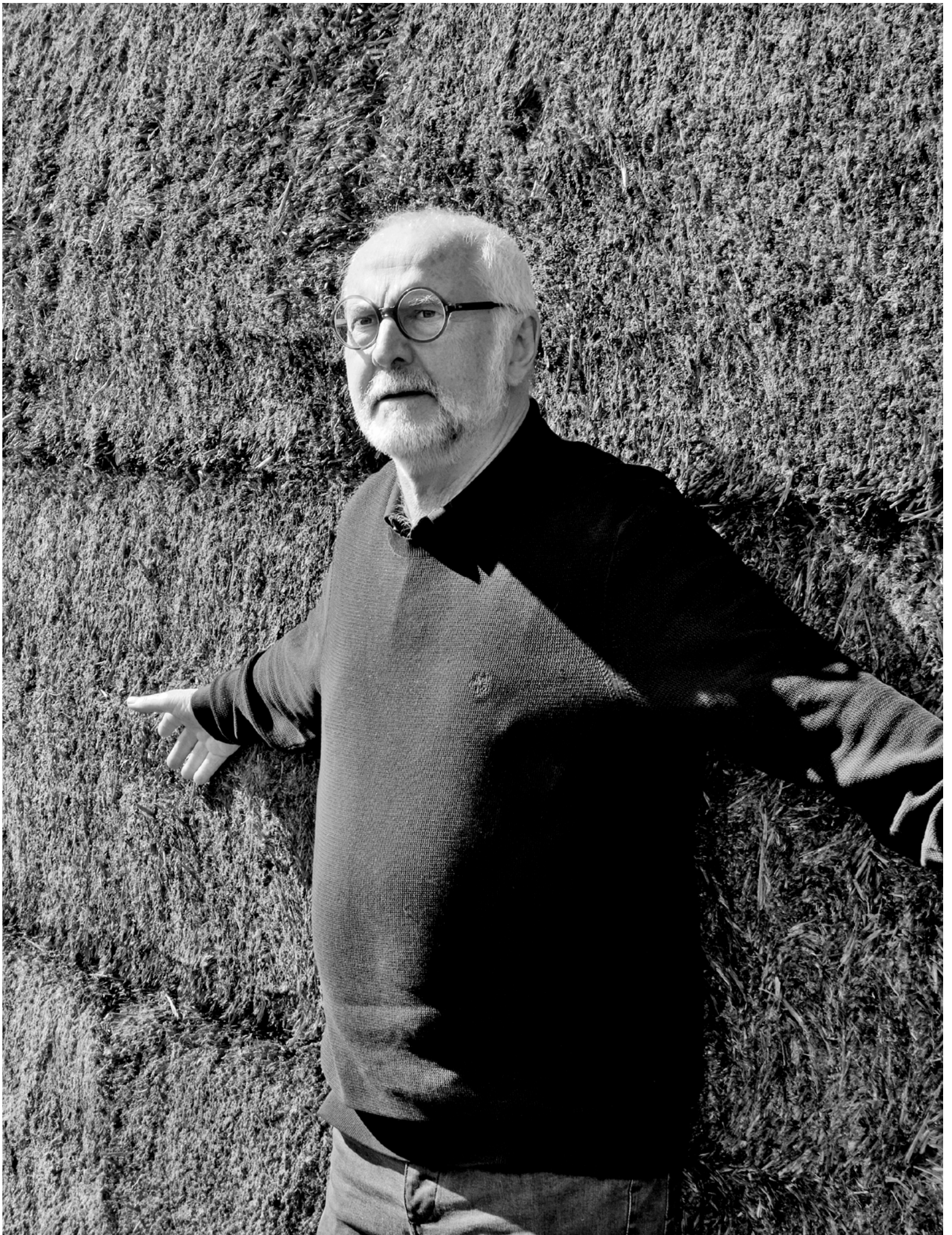
Radek Hála Měl jste v tom zázemí, vyrůstal jste ve venkovském prostředí?

Petr Suske Já jsem Pražák páté generace a jsem na tuto kvalifikaci pyšný... Ať už to byla sláma, nebo hlína, líbila se mi výtvarná podstata těchto materiálů a dlouho jsem nemohl slámařům odpustit, když balíky oplácali hlínou a ještě ji zarovnali, aby to působilo dokonale jako z malty, což mi přišlo jako velká škoda.

Radek Hála Dnes to lidé dělají tak, že slámu zaklopí dřevovláknem a dokonale rovné stěny pak opatří tenkou systémovou omítkou. Výsledek pak už ničím nepřipomíná dům ze slámy. Materiál sice zůstává, ale výtvarně jej již nelze rozeznat od komerční dřevostavby.

**Rozhovor Radka Hály
s Petrem Suske**

Foto Ester Havlová

Petr Suske Plasticita hlíny je krásná a hliněné zdivo lze vnímat jako sochu, s níž se dá hapticky pracovat. Vždycky ale bylo hliněné zdivo skrýváno za luxusnější materiály. Když Francouzi zkoumali své kulturní památky (patrimony), dospěli ke zjištění, že jedna čtvrtina z nich je hliněná. Jde také o zámky s bohatými štuky, ale nosný základ je z nepálených cihel.

Radek Hála Tam stavějí stovky let z kompostu a směsi hlíny s příměsí slámy.

Petr Suske Těch technik hliněného stavitelství bylo více. Ze zmiňovaných směsí se stavěly zámky i chýše, které vydržely staletí.

Radek Hála Neexistuje prakticky poptávka ani ze strany klientů nebo stavebních firem, což mi připadá škoda. Například využitím hliněných omítek při rekonstrukcích panelákových bytů by se dosáhlo výrazného zlepšení životního prostředí.

Petr Suske Ve Švýcarsku to funguje. Paneláky dodatečně opatřují čtyřcentimetrovou vrstvou interiérové hliněné omítky. Taková funkce mi dává smysl a připadá mi, že tam hlína skutečně patří, aby vzniklo příjemné mikroklima s optimální vlhkostí. Nelíbí se mi ale, když je hlína znásilňována. Směs je s každou lopatou totiž trochu jiná, neustále se mění a shledávám v tom její půvab – jako v sochařském materiálu. Jakmile se ale hlína začne lámat do potřeb dnešního stavitelství, kdy musí být omítky dokonale rovné, směsi se melou a jsou přesně standardizované, aby se každý pytel choval stejně, připadá mi to jako zbytečný luxus.

Radek Hála Podařilo se vám tyto materiály nebo zásady prosadit také u projektů většího měřítka?

Petr Suske Před deseti lety se nám podařilo realizovat velký projekt wellness centra v Benicích. A tam jsme prosadili hodně hlíny. Je z ní interiér celé hospody, který je postaven technikou „pisé“, což je hlína dusaná do bednění. Stavební firma tehdy porušila technologické předpisy, když po vybudování přikryla stěny plachtou a nechala ji tak přes zimu, takže po stěnách tekla voda a my jsme to pak na jaře zachraňovali. Tato nechtěná nedokonalost tomu však nakonec dala výslednou jedinečnost.

Součástí projektu je i velký restaurační prostor členěný hliněnými zdmi z vlastních nepálených cihel. Povrchy stěn jsme oblázem zaleštili k dokonalosti, ale pak jsme se dozvěděli, že se tu budou pořádát teambuildingové akce, které vždy vede šéf, na něhož musejí všichni vidět, a naše hliněné stěny tomu bránily, takže se musely zbourat.

Radek Hála Sem jste také navrhl i tu vtipnou posilovnu, která svítí, když se šlape?

Petr Suske To mi pomáhali navrhnout mladí výtvarníci Mikuláš Adamovský a František Skála. Spočívá, mimo jiné, ve dvou vzduchoplavcích ve vstupní hale poháněných elektřinou vznikající šlapáním na dvou velocipedech. Nadupaní sportovci z fitness tak mohou předvést svou formu veřejně.

Radek Hála Jak velký podíl vašich prací tvoří realizace z přírodních materiálů?

Petr Suske Běžně používám cihly a beton, jak se sluší a patří, ale když se zadaří, tak se zadní cestou snažíme dostat do projektu i hlínu.

Radek Hála Jako odborník na tyto technologie a materiály jste poměrně známý. Oslovuji vás zákazníci často?

Petr Suske Po Slamáku byly ohlasy intenzivnější, ale teď se lidé spíše zastaví pro radu.

Radek Hála Navrhoval jste tak do Afriky.

Petr Suske Bylo to na ostrov Pemba v Indickém oceánu, kde bych stavěl moc rád. Stavební povolení tam, jak jsem slyšel, uděloval pouze jeden ministr, který měl nehodu, a teď není nikdo, kdo by projekt schválil. Zde jsme na hliněná jádra umístili domy pletené podobně jako košík. Na střechy jsme dali jako výtvarný prvek lapače větrů.

Radek Hála Jak jste se k této zakázce dostal?

Petr Suske Český investor tam chtěl postavit resort pro potápěče.

Radek Hála Stále ještě učíte v Praze na Fakultě architektury ČVUT. Zajímá studenty toto téma?

Petr Suske Já už v ateliérech samostatné téma hliněné architektury nevypisuji. Spíše se

o něm se studenty bavíme jako o jednom z architektonických nástrojů.

Radek Hála Vedete na fakultě vedle ateliérů i nějaké předměty?

Petr Suske Zabývám se hodně zelení v architektuře. Téma mě baví. Rád bych do něj vtáhl Zdenka Sendlera, kterého si velice vážím.

Radek Hála Zaregistroval jsem, že studenti navrhovali horské útluny. Jeden návrh vyžadoval dokonce svářečské zkoušky, tak si je udělali, aby jej mohli zrealizovat.

Petr Suske Zrealizovali jich celou řadu. Teď jsou vystaveny na dvorku před fakultou architektury, ale už se budou stěhovat na konkrétní místa určení.

Radek Hála To je cesta, která mi jinde na školách velmi chybí. Například studenti Rural Studia na Auburn University v Alabamě musejí svou závěrečnou práci realizovat ve prospěch místní komunity. Z českých studentů držela cihlu v ruce sotva polovina. Jsou navyklí jen na počítače. Nechybí jim přímá zkušenost s materiálem?

Petr Suske Asi chybí. Nebo ta měkkost tužky nebo uhlu, když se učí... Když jsem pobýval v zahraničí, všichni emigranti, se kterými jsem se mohl setkat, se okamžitě prosadili, neboť uměli kreslit, což tam nikdo neuměl. Já jsem se například nechal těsně před revolucí zaměstnat v zahraničním ateliéru, kde na mě původně nebyli zvědaví, ale když jsem jim na počkání dokázal namalovat dům z různých úhlů, včetně interiéru, ihned mě angažovali, což se dnes vytrácí. V prvním ročníku v ZAN jsou ještě studenti nuceni kreslit od ruky a uhlem nebo pastely, kde zachycují světlo a vytvářejí krásné scénické věci, ale pak přijdou do druhého ročníku a je konec. Pokračuje pouze počítač. Pokouším se je motivovat vypisováním různých odměn, když mi odevzdají ateliérovou práci nakreslenou v ruce, ale bezúspěšně. Počítač jako nástroj je úžasný, rukou nenahraditelný. Přičemž o tužce nebo uhlu to ale platí také.

Radek Hála Stále očekávám příchod generace, která bude rebelovat proti tomu předchozímu, ale zatím nepřichází. Je tu jakási obava tvořit tradičně, což je automaticky vnímáno jako něco špatného.

Ve třicátých letech byla odvaha vytvořit něco neobvyklého a moderního, ale dnes se odvaha přechýlila na opačný konec spektra, kdy je odvaha potřeba k vytvoření něčeho tradičního a obyčejného. Spatřoval jsem to i na sobě. Když jsem přicházel na školu, měl jsem v oblíbě Gaudího, ale během let mě škola zformovala.

Petr Suske Dobrých dvacet let sedám u přijímaček a mohu sledovat vlny určitých idolů. Dva nebo tři roky to byl právě Gaudí, kterého pak vystřídal Tančící dům.

Radek Hála Člověk na škole záhy pochopí, co je zakázané nebo co se vyžaduje, a začne vyřazovat řadu krásných tradičních řešení, které nahradí jednoduchým boxem. Vy sám přiznáváte, že vaše rané realizace jako například Rybářská bašta v Průhonicích z roku 1997 měly romantizující tendence.

Petr Suske To ano. První projekt po návratu jsem navrhoval do Průhonic, kde jsem použil vikýře. Jedna babička, co šla zrovna kolem, si řukala na čelo, kdo umístil na střechy ty psí boudy. Já přitom doufal, že staří k tomu detailu budou mít vztah a porozumění. V Československu se před revolucí stavěly šumperáky a okály, proto se mi po zkušenostech z Belgie, kde jsem žil a už jsem myslel, že tam zůstanu napořád, nechtělo stavět znovu šedivý krabice. Dnes se kyvadlo přesunulo na úplně opačnou stranu, v přebarvený opak. V každé době panuje nějaký směr, který studenti ve svých pracích odrážejí. Jednou jsem se zeptal studentky, jak bude dům barvený, a ona bez přemýšlení odpověděla, že přečesedivý. Dnešní šedivá doba nahradila porevoluční lentičkovou barevnost.

Radek Hála Jednou jsem na škole zabloudil do archivu se zahraničními časopisy z osmdesátých let, kdy byla módní postmoderna, která již tehdy byla okoukaná, a pak se tam našlo pár obyčejných domů z tradičních materiálů, které by obstály i dnes.

Petr Suske Nejsem zase až tak velký revolucionář. I já jsem byl poplatný době. Je to podobné jako u módy, kdy si člověk chvíli zvyká a nakonec se tomu poddává. I když jsou mezi námi osobnosti, které vždy nosí něco jiného. Člověk se například dívá té surové švýcarské architektuře, která sklízí ocenění a medaile.

Plasticita hlíny je krásná a hliněné zdivo lze vnímat jako sochu, s níž se dá hapticky pracovat.

Ale ona nakonec ta šedivá kostka do přesla-
zené vesnice plné vyřezávaných štítů patří.
To samé je Friedensreich Hundertwasser ve
Vídni – když jsem to spatřil poprvé, tam mi to
připadalo jako osvěžení městského prostředí,
ale když Hundertwasser o pár roků později
opakoval stejný motiv s lázněmi v přírodní
krajině, působilo to jako velký omyl.

Radek Hála Co by vás osobně lákalo, jaký byste
si chtěl ještě vyzkoušet projekt?

Petr Suske Teď mám velkou zálibu v zeleni.
Chtěl bych vytvořit něco chytrého, aby zeleň
hrála významnější roli, než jak ji známe z po-
čítačových obrázků. Třeba se mi hodně líbí
administrativní budovy na Chodově u dálnice
(*The Park, Cigler Marani architects, 2010 – pozn. red.*), kde je zeleň použitá nádherně.

Radek Hála Celý obor biofilie je klíčový
a opomíjejí se studie dokazující, že zeleň má
blahodárné účinky na pacienty v nemocnicích,
kteří se rychleji zotavují a spotřebují méně
léků. Nebo když mají pracovníci na pracovišti
přirozené světlo, jsou méně nemocní. Pro
ty, kteří dají jen na finance, lze tyto aspekty
i vyčíslit.

Petr Suske Setrvačnost developerů a bank je
značná. Technologie musejí být minimálně pět
let ověřené a ufinancovat něco nového je be-
z naděje. Na druhou stranu, zejména ekologie
se dnes používá jako zaklínadlo. Když jsme
navrhovali soubor v Americké ulici v Praze

(*Residence Americká Park, SEA architekt 2003 – pozn. red.*), musel jsem pro tehdy začínající
ORCO podepsat protokol, že do projektu
nebudu tahat slámu ani hlínu nebo používat
slovo ekologie. O deset patnáct let později
jsem musel pro Ikano, což je dceřiná společ-
nost IKEA, před zahájením jednání podepsat,
že naopak všechno bude ekologické, jinak se
mnou zruší kontrakt.

Přírodní materiály bývají šmahem ozna-
čovány za ekologické, což není jednoznač-
né. Je třeba si položit otázku, co je vůbec
ekologie. Já to vnímám jako vztah orga-
nismu k prostředí, v němž ten organismus
žije. Ekologie je pak věda, která tyto vztahy
studuje. Když to přeneseme na architekturu,
pak ekologická architektura je taková, která
vytváří co nejpřívětivější prostředí pro uží-
vatele – člověka. Jestli toho dosáhnu, když
budu mít plastovou nebo striktně dřevěnou
židličku, je jedno. A pak je tu druhý měři-
telný aspekt – jestli to dlouhodobě něčemu
neškodí.

Chtěl bych se ale vyhnout a priori tvrzení,
že když je něco ze slámy, je to ekologické.
U Slamáku mi připadá ekologické, že balíky
slámy zůstaly volně přístupné, tři roky v nich
žily myši, které se však nedostaly do domu,
neboť dál byly hliněné cihly, postupně vyžraly
všechno zrní a pak odešly. Teď se do děr po
myších nastěhovalo asi šedesát ptačích rodin,
a když člověk tleskne, všichni naráz vyletí
a trénují fyziku. A to je hodnota, kterou
jsem, podle mého názoru, přispěl k ekologic-
kému bydlení.